EĞİTİM VE BİLİM BAKANLIĞI

EĞİTİMİ GELİŞTİRME BÜROSU

VIII sınıflar için
Vatandaşlık Eğitimi

Öğretim Programı (Müfredatı)

Üsküp, 2025 yılı

ÖĞRETİM PROGRAMI (MÜFREDAT) HAKKINDA TEMEL VERİLER

Ders	***Vatandaşlık Eğitimi***
Dersin türü/kategorisi	Zorunlu
Sınıf	VIII (sekizinci)
Öğretim programındaki (müfredattaki) konular/alanlar	• İnsan hakları ve çocuk hakları • Toplum, devlet, vatandaşlar
Ders sayısı	Haftada 1 ders saati / yılda 36 ders saati
Araç, gereç ve materyaller	• Dijital akıllı (smart) cihazlar • Ders kitabı • Ansiklopediler • Fon kartonu, flipchart, keçeli kalemler, çizim kâğıdı, boya kalemleri, makas, yapıştırıcı, bant, bilgisayar, LCD projektör • Dergiler, gazeteler, internet portalları, sosyal medya • Görsel-işitsel kayıtlı içerikler, uygulamalar (yaşa uygun)
Öğretmen kadrosu için normati	Sekizinci sınıfta Vatandaşlık Eğitimi dersini okutabilecek kişiler şunlardır: • Tarih öğretmeni diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Tarihçi diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Arşiv uzmanı tarihçi diplomasına sahip olanlar – Akredite yükseköğretim kurumlarından pedagojik-psikolojik ve öğretim yöntemleri eğitimi almış, Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Arkeoloji öğretim alanında uzmanlaşmış tarih öğretmeni diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Sosyoloji öğretmeni diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler;

	• Sosyolog diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; ÖĞRETİM PROGRAMI (MÜFREDAT) HAKKINDA TEMEL VERİLER 3 • Felsefe öğretmeni diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Filozof diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış kişiler; • Felsefe ve Vatandaşlık Eğitimi öğretmeni diplomasına sahip olanlar – Makedonya Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre VI A yeterlilik seviyesine sahip olan ve AKTS'ye göre en az 240 kredi kazanmış ya da VII/1 düzeyini tamamlamış ki

ULUSAL STANDARTLARLA İLİŞKİSİ

Öğretim programında belirtilen öğrenme çıktıları, Ulusal Standartlar kapsamında "**Toplum ve Demokratik Kültür"** alanında yer alan aşağıdaki yeterliliklerin kazanılmasına yöneliktir:

	Öğrenci şunları bilir ve/veya yapabilir:
VI-A.1	Toplumsal faktörlerin birey ve çevre üzerindeki etkilerini açıklayabilmek ve görüş oluşturma ile karar verme süreçlerinde bunları dikkate alabilmek;
VI-A.2	Kendi davranışını geliştirmek amacıyla analiz edebilmek, toplulukta aktif rol almak için gerçekçi ve ulaşılabilir hedefler belirleyebilmek;
VI-A.3	Kendi görüşlerini ifade edip gerekçelendirebilmek, başkalarının görüşlerini dinleyip analiz edebilmek ve katılmasa bile onlara saygı gösterebilmek;
VI-A.4	Farklı kişisel ve toplumsal değerleri ve davranışları çeşitli bağlamlarda (özellikle etik açıdan hassas durumlarda) eleştirel biçimde değerlendirebilmek; toplumsal olarak kabul görmüş norm ve değerlere saygı göstermek ve gerektiğinde bunları sorgulayabilmek;
VI-A. 5	İnsanlar arasındaki farklılıkları (cinsiyet, etnik köken, yaş, yetenekler, sosyal statü vb.) anlayabilmek;
VI-A. 6	Kendinde ve başkalarında stereotip ve önyargıların varlığını fark edebilmek ve ayrımcılığa karşı durabilmek;
VI-A.7	Çevresinde sözlü ve fiziksel şiddet davranışlarını tanıyabilmek, şiddetin sonuçlarını değerlendirebilmek ve buna karşı koyabilmek;
VI-A.8	Toplumda insanları birleştiren ve ayıran unsurları fark edebilmek, toplumun gelişimine katkı sağlayacak yollar bulabilmek ve tüm bireylerin ihtiyaç ve çıkarlarını dikkate alabilmek;
VI-A.9	Toplumdaki kırılgan grupları tanıyabilmek, insani yardım ve gönüllülük faaliyetlerine katılabilmek ve bunları destekleyebilmek;
VI-A.10	Kendini ve başkalarını kriz durumlarında ve doğal afetlerde koruyabilmek.
VI-A.12	Eleştirel biçimde sivil toplumun değerlerini, vatandaşların farklı rolleri ve davranışlarını ve bu sistemde kendi rolünü analiz edip tartışabilmek;
VI-A.13	İnsan hakları ve çocuk hakları kavramını analiz edebilmek, hak ihlali durumlarını tespit edebilmek ve hakların ayrım gözetmeksizin korunması için eylemde bulunabilmek;

VI-A.14	Hukuk devletinde yürütme, yasama ve yargı organlarının görev ve sorumluluklarını ve devletin insan haklarını koruma rolünü analiz edip tartışabilmek;
VI-A.15	Vatandaşların toplumsal yaşama etki edebileceği durumları belirleyebilmek ve toplumsal koşulların iyileştirilmesi için aktif olarak katılım gösterebilmek;
VI-A.16	Güç kötüye kullanımı durumlarını tanıyabilmek, yolsuzluğun birey, grup ve toplum üzerindeki zararlı etkilerini açıklayabilmek ve bu tür olgulara karşı durabilmek;
VI-A.17	Yazılı, elektronik ve sosyal medyanın kamuoyu üzerindeki etkisini analiz edebilmek ve görüşlerini güvenilir bilgi kaynaklarına dayandırarak oluşturabilmek;
VI-A.18	Dengesiz kalkınmanın çevre üzerindeki tehditlerini eleştirel biçimde analiz edebilmek ve çevrenin korunması ile geliştirilmesine aktif katkı sağlayabilmek;
VI-A.19	Toplumda demokratik süreçlerin önemini açıklayabilmek ve okul ortamında demokratik katılım ilkelerini uygulayabilmek;
VI-A.20	Uluslararası kuruluşların ve ittifakların modern toplumdaki rolünü açıklayabilmek ve Avrupa entegrasyonunun değerlerini ve kazanımlarını analiz edebilmek;
VI-A.21	Ulus, halk, etnik topluluk, vatandaş ve birey kavramlarını; etnik ve ulusal aidiyet, vatanseverlik ve milliyetçilik, çoğunluk ve azınlık gibi olguları; ayrıca bölge, devlet, toplum, yönetim gibi kavramları ayırt edebilmek ve doğru bağlamlarda kullanabilmek.
	Öğrenci şunları anlar ve kabul eder:
VI-B.1	İnsanlar arasındaki farklılıklara (cinsiyet ve etnik köken, yaş, yetenekler, sosyal statü vb.) dayalı ayrımcılık yapmamalıdır;
VI-B.2	Çocuklar da dahil olmak üzere tüm insanların görüş ve düşüncelerini ifade etme ve kendilerini ilgilendiren kararların alınmasına katılma hakkı vardır;
VI-B.3	İnsan hakları evrenseldir ve her bireyin haklarının sınırını diğer insanların hak ve özgürlükleri oluşturur;
VI-B.4	İnsan hakları ve özgürlüklerine ayrım gözetmeksizin saygı göstermek, bireylerin ve toplumun genel refahı için esastır;
VI-B.5	Eşitlik, adalet ve sosyal uyum, bir toplumun başarılı şekilde işleyebilmesi için gereklidir;
VI-B.6	Ortak kamu yararının gerçekleştirilmesi için bireysel katılım ve başkalarıyla iş birliği önemlidir;
VI-B.7	Her vatandaş, diğer insanlara, topluma ve çevreye karşı sorumlu davranmak ve eylemlerinin sonuçlarını dikkate almakla yükümlüdür;
VI-B.8	Her vatandaş, insanların davranışlarını ve kurumların işleyişini düzenleyen yasa, kural ve yönetmeliklere uymakla yükümlüdür;
VI-B.9	Her vatandaş, insan faaliyetleri nedeniyle doğada oluşan değişimlerin sorumluluğunu üstlenmelidir;
VI-B.12	Ülkemiz çok kültürlü/çok etnikli bir toplumdur; farklı kültürlere/etnik gruplara mensup insanlar yaşamaktadır ve her vatandaş, birlikte yaşamın yararına insan haklarına saygı ve kültürlerarası etkileşimi teşvik etmekle sorumludur;
VI-B. 13	Ulusal kimlik, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ne ait olmaktan kaynaklanır ve ülkedeki tüm vatandaşların kimliğinin önemli bir bileşenidir.

Ulusal kimlik, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ne ait olmaktan doğar ve ülkedeki tüm vatandaşların kimliğinin önemli bir bileşenidir.

	Öğrenci şunları bilir ve/veya yapabilir:
I-A.2	Farklı yazılı anlatım türlerini (edebi: şiir, kısa hikâye, konuşma/gösterim, edebi deneme, günlük vb.; edebi olmayan: tematik deneme, rapor, dilekçe, bildiri, reklam vb.) tanıyabilmek ve kullanabilmek;
I-A.3	Eleştirel ve yapıcı diyalog kurabilmek, kendi görüşlerini gerekçeli şekilde ifade edebilmek;
I-A.5	Farklı içerik ve amaçlara uygun konuşma hazırlayıp sunabilmek, hedef kitleyi (yaş ve etnik/kültürel çeşitlilik) dikkate alabilmek;
I-A.8	İşitsel mesajları anlayabilmek, içeriğindeki bilgileri ayıklayıp analiz edebilmek, değerlendirebilmek, özetleyebilmek ve kendi sözleriyle ifade edebilmek;
I-A.9	Yazılı metinleri anlayabilmek, bilgileri ayıklayıp analiz edebilmek, değerlendirebilmek, özetleyebilmek ve kendi sözleriyle ifade edebilmek;
I-A.10	Görsel olarak sunulan içerikleri (grafikler, tablolar, şemalar, illüstrasyonlar, animasyonlar vb.) anlayabilmek, analiz edebilmek, değerlendirebilmek ve açıklayabilmek;
I-A.12	Farklı kaynaklardan ve medyalardan bilgi kullanabilmek, kaynağın güvenilirliğini ve bağlamını dikkate alarak eleştirel yaklaşabilmek;
III-A.5	Günlük yaşam bağlamlarında ölçek kavramını uygulayabilmek ve kullanabilmek;
IV-A.9	Dijital ve çok kültürlü ortamlarda iletişimde diğer katılımcılara saygı göstermek ve etik, kültürel ve yasal normlara uymak;
IV-A.10	Dijital kimlik, güvenlik ve itibarı korumak ve gizlilik politikalarına saygı göstermek;
IV-A.12	Modeller ve simülasyonlar kullanarak, ses, metin, görüntü ve statik/dinamik temsilleri birleştirerek basit yaratıcı multimedya ürünleri tasarlayabilmek ve geliştirebilmek;
IV-A.13	Dijital ürünlerin kalite kriterlerini (yenilikçilik ve fayda dahil) belirleyebilmek;
V-A.3	Kimliğin farklı sosyal gruplara (cinsiyet, etnik, ulusal kimlik vb.) ve rollere (öğrenci, evlat vb.) dayalı bileşenlerini tanıyabilmek;
V-A.4	Kendi yetenek ve başarılarını (güçlü ve zayıf yönler dahil) değerlendirebilmek ve buna göre gelişim öncelikleri belirleyebilmek;
V-A.5	Kendinin ve başkalarının duygularını tanıyabilmek, duygusal tepkilerin sonuçlarını değerlendirebilmek ve uygun başa çıkma stratejileri kullanabilmek;

V-A.6	Öğrenme ve kişisel gelişim hedefleri belirleyebilmek ve bu hedeflere ulaşmada karşılaşılan zorluklarla başa çıkabilmek;
V-A.7	Kendi deneyimlerini öğrenmeyi kolaylaştırmak ve davranışlarını geliştirmek için kullanabilmek;
V-A.8	Zamanını etkili şekilde organize ederek hedeflerine ulaşabilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek;
V-A.9	Kendi ve başkalarının davranışlarının olası sonuçlarını öngörebilmek;
V-A.10	Etik ilkeleri kullanarak doğru ve yanlış davranışları değerlendirebilmek ve dürüstlük, adalet, saygı, sabır, sorumluluk gibi erdemleri gösterebilmek;
V-A.11	Gerektiğinde yardım istemeyi bilerek bağımsız hareket edebilmek;
V-A.12	Sosyal baskılarla başa çıkabilmek;
V-A.13	Duruma uygun şekilde iletişim kurabilmek ve kendini doğru şekilde ifade edebilmek;
V-A.14	Aktif dinleme yapabilmek, empati gösterebilmek ve duyguları yapıcı biçimde ifade edebilmek;
V-A.15	Ortak hedefler için başkalarıyla iş birliği yapabilmek ve farklı görüşleri dikkate alabilmek;
V-A.16	İlişkilerdeki problemleri ve çatışmaları yapıcı şekilde çözebilmek, tüm tarafların hak ve ihtiyaçlarını gözetebilmek;
V-A.17	Geri bildirim isteyebilmek ve yapıcı geri bildirim verebilmek;
V-A.18	Araştırma yaparak sorular sorabilmek, bilgileri analiz edip değerlendirebilmek ve varsayımları test edebilmek;
V-A.19	Alternatifleri değerlendirebilmek, sonuçları öngörebilmek ve rasyonel kararlar verebilmek;
V-A.20	Bilgi ve kanıtları eleştirel ölçütlere göre analiz edebilmek;
V-A.21	Kendi öğrenme sürecini analiz edebilmek, değerlendirebilmek ve geliştirebilmek;
VII-A.9	Takım çalışmasına kurallara uygun şekilde aktif katılabilmek ve ekip üyelerinin rollerine saygı gösterebilmek;
VIII-A.3	Sanatsal veya yaratıcı yollarla (bireysel veya grup halinde) fikir, deneyim ve duyguları ifade edebilmek;
VIII-A.5	Kendi kültürünü ve kültürel ifade biçimlerini (edebiyat, görsel sanatlar, müzik, dans, mimari vb.) tanıyabilmek;

VIII-A.6	Farklı kültürler ile kendi kültürü arasındaki benzerlik ve farklılıkları tanıyabilmek ve bunların ilişkisini analiz edebilmek;
VIII-A.7	Kültürel özelliklerin zamanla ve farklı bağlamlarda nasıl değiştiğini anlayabilmek;
VIII-A.8	Küreselleşmenin etkilerini ve yerel ile küresel ilişkileri açıklayabilmek;
VIII-A.9	Kültürün (gelenek ve din dahil) kimlik ve dünya görüşünün oluşumuna etkisini anlayabilmek;
VIII-A.10	Diğer kültürlere yönelik stereotip ve önyargıları tanıyabilmek ve sorgulayabilmek;
VIII-A.12	Dünyayı sadece kendi kültürünün değil, diğer kültürlerin bakış açısından da yorumlayabilmek.
	Öğrenci şunları anlar ve kabul eder:
I-B.4	Kişinin kendi görüşünü ifade etme biçimi ve içeriğinin iletişimi geliştirebileceği gibi yanlış anlaşılmalara ve çatışmalara da yol açabileceğini fark etmek;
III-B.5	Merak ve yenilikçiliğin bilimsel ve araştırma düşüncesinin gelişimi için temel olduğunu anlamak;
III-B.9	Bilimsel teorilerin ve uygulamalarının avantajlarını, sınırlılıklarını ve risklerini anlayabilmek ve problem çözmede etik boyut dahil doğru kararlar verebilmek;
IV-B.3	Bilişim teknolojilerinin potansiyelinin sürekli arttığını bilmek, ancak dijital ortamdaki veri ve bilgilerin güvenilirliği, doğruluğu ve etkisine karşı eleştirel bir yaklaşım geliştirmek;
IV-B.4	Dijital ortamda kimliğin, mahremiyetin ve duygusal güvenliğin korunmasının önemli olduğunu bilmek; nefret söylemi ve siber zorbalıktan kaçınmak ve dijital iletişim kurallarına uymak;
IV-B.5	Dijital ortamdaki bilgileri etik kurallara uygun şekilde ve insan yararına kullanmak gerektiğini anlamak;
V-B.2	Kendi kimliğini tanımanın öz güveni ve kişisel gelişimi desteklediğini bilmek;
V-B.3	Başarı ve iyi oluşun büyük ölçüde bireyin kendi çabalarına ve elde ettiği sonuçlara bağlı olduğunu bilmek;
V-B.4	Her davranışın bireyin kendisi ve/veya çevresi üzerinde sonuçlar doğurduğunu fark etmek;
V-B.5	Problem çözme ve çatışma yönetiminde kullanılan yaklaşımın sonuçları doğrudan etkilediğini bilmek;
V-B.6	Hayatta başarının büyük ölçüde hedef belirleme, planlama ve zamanı etkili kullanmaya bağlı olduğunu bilmek;

V-B.7	Girişimcilik, azim, kararlılık ve sorumluluğun günlük yaşamda görevleri yerine getirme ve hedeflere ulaşmada önemli olduğunu bilmek;
V-B.8	Diğer insanlarla etkileşimin karşılıklı olduğunu; hem kendi ihtiyaçlarını ifade etme hem de başkalarına alan tanıma sorumluluğunu içerdiğini anlamak;
V-B.9	Geri bildirim istemenin ve yapıcı eleştiriyi kabul etmenin kişisel gelişime katkı sağladığını bilmek;
VII-B.4	İş ahlakı, kültürel duyarlılık ve başkalarına saygının olumlu bir çalışma ortamı oluşturmak için önemli olduğunu bilmek;
VIII-B.3	Kendi kültürünü saygı ile benimsemenin ve tanıtmanın kültürel kimliği ve saygınlığı güçlendirdiğini bilmek;
VIII-B.4	Kültürel çeşitliliğin farklı kimliklerin gelişimini etkilediğini bilmek;
VIII-B.5	Kültürler arasındaki farklılıkları öğrenme fırsatı ve karşılıklı anlayış için bir zenginlik olarak görmek gerektiğini anlamak;
VIII-B.6	Diğer kültürlere saygı göstermenin, kendi kültürüne de başkaları tarafından saygı duyulmasını desteklediğini bilmek.

ÖĞRENME KAZANIMLARI

Konu: İNSAN HAKLARI VE ÇOCUK HAKLARIToplam ders saati: 20

Öğrenme kazanımları:

Öğrenci şunları yapabilecektir:

1. İnsan hakları kavramını ve bunların korunmasına yönelik dünya ve Avrupa düzeyindeki temel belgeleri ve mekanizmaları açıklayabilmek;
2. Çocuk hakları kavramını ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin rolünü açıklayabilmek;
3. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde insan haklarının korunmasında kurumların rolünü ve sivil toplumun faaliyetlerini açıklayabilmek.

Öğrenci:

4. İnsan hakları ve çocuk haklarına saygı gösterme ve bunları koruma konusunda bilinç sahibi olmak

Konular (ve kavramlar):	**Değerlendirme standartları:**
• **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**	• Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ne zaman, nerede ve hangi amaçla kurulduğunu belirtir.

(haklar, özgürlükler, sorumluluklar, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme)	• İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ne zaman, nerede ve hangi vesileyle kabul edildiğini belirtir. • İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kimleri kapsadığını belirtir ve nedenini açıklar. • İnsan hakları kavramı içinde hak ve özgürlüklerin önemini (örnekler üzerinden) açıklar. • İnsan hakları kavramı içinde sorumlulukların önemini (örnekler üzerinden) açıklar. • İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden doğan insan haklarının korunmasına yönelik iki temel uluslararası belgeyi belirtir ve amaçlarını açıklar. • İki uluslararası sözleşmeden en az ikişer maddeyi açıklar ve bunlara uyulmasına veya ihlal edilmesine günlük hayattan örnekler verir. • Bu uluslararası sözleşmelerin ülkemizdeki (Kuzey Makedonya) mevzuat üzerindeki etkisini açıklar.
• **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi** • (Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi)	• Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ne zaman ve nerede kabul edildiğini belirtir. • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin neden kabul edildiğini ve kimleri kapsadığını açıklar. • Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi arasındaki ilişkiyi açıklar. • Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ne zaman kurulduğunu ve nerede bulunduğunu belirtir. • Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini açıklar.
• **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme** (onay / ratifikasyon)	• Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ne zaman ve nerede kabul edildiğini ve ülkemiz tarafından ne zaman onaylandığını belirtir. • Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ne olduğunu ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre neden özel bir belge olduğunu açıklar. • Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'den en az üç maddeyi açıklar ve bunların hayatta nasıl uygulandığına veya ihlal edildiğine dair örnekler verir.
• **Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde insan haklarının korunması**	• Ülkemizde ombudsman / halkın avukatının yetkilerini açıklar. • Anayasa Mahkemesi'nin vatandaşların haklarının korunmasındaki rolünü açıklar.

• (ombudsman / halkın avukatı, Anayasa Mahkemesi, sivil toplum, medya)	• Sivil toplumun insan haklarının tanıtılması ve korunmasındaki rolünü açıklar. • Medyanın vatandaş haklarının korunmasındaki rolünü açıklar.

Etkinlik örnekleri:

- Tahtaya Albert Einstein'ın şu sözü yazılır: "Dünya, kötülük yapanlar yüzünden değil; hiçbir şey yapmayanlar yüzünden kötülükle doludur." Açık bir tartışmada öğrencilerden, alıntıda yer alan mesajı yorumlamaları ve bunu Holokost ile İkinci Dünya Savaşı sırasında işlenen diğer insanlık suçlarıyla ilişkilendirmeleri istenir. Daha sonra öğretmen, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan olayların Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurulması ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesi için bir gerekçe olduğunu belirtir.
  Ardından öğrenciler, öğretmenin sorduğu aşağıdaki sorulara daha hızlı cevap verecek grubun belirleneceği küçük gruplara ayrılır:
  1. Birleşmiş Milletler Teşkilatı hangi tarihte kurulmuştur? [24 Haziran 1945]
  2. Birleşmiş Milletler Teşkilatı hangi şehirde kurulmuştur? [San Francisco]
  3. Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nı kaç ülke kurmuştur? [51]
  4. Birleşmiş Milletler Teşkilatı bugün kaç ülkeye sahiptir? [193]
  5. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni hangi örgüt kabul etmiştir? [BM]
  6. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi hangi tarihte kabul edilmiştir? [10 Aralık 1948]
  7. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi hangi şehirde kabul edilmiştir? [Paris]
  8. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kaç maddeden oluşmaktadır? [30]
  9. Her soru sorulduktan sonra öğrenciler internetten cevabı arar ve 30 saniye içinde en fazla doğru cevabı yazan grubun kazandığı ilan edilir. Her soru için kazanan belirlendikten sonra doğru cevap tahtaya yazılır.
- Etkinlik tamamlandıktan sonra tüm öğrencilerle şu sorular üzerine tartışma açılır: (1) Birleşmiş Milletler Teşkilatı hangi amaçla kurulmuştur? ve (2) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilme gerekçesi nedir?
- Her soru için öğrencilere kısa bir araştırma süresi verilir ve ardından kendi ifadeleriyle cevap vermeleri istenir. Sonuç olarak, BM'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve dünya devletleri arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla kurulduğu; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ise İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan insanlık acılarının ardından insanların temel hak ve özgürlüklerini standartlaştırmak ve korumak ihtiyacından doğduğu sonucuna varılır.
- Öğrenciler gruplara ayrılarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1. ve 2. maddelerini alırlar (https://www.healthrights.mk/pdf/Pravnici/Megjunarodni%20dokumenti%20i%20mehanizmi%20za%20zastita%20na%20covekovite%20prava/%D0%9EN/1%20-%20%D0%A3%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%87%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0.pdf). Görevleri, bu iki maddeyi analiz etmek ve aşağıdaki ifadelerle ilgili

Doğru/Yanlış quizine hazırlanmaktır:

1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtilen hak ve özgürlükler kimleri kapsar?
2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan hak ve özgürlükler nerede ve ne zaman geçerlidir?
3. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkesi nasıl yer almaktadır?
4. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki hakların "kazanılmadığı", insan olmaktan dolayı herkes için geçerli olduğu nereden anlaşılmaktadır?
5. Her soru için her grup (sırasıyla) kendi cevaplarını sunar. Sonunda öğretmen cevapları özetler.

- Öğrenciler gruplara ayrılarak, metinsiz (sadece görsel veya çizim içeren) bir poster hazırlama yarışması yaparlar. Poster, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. maddesini görselleştirmelidir. Çalışma tamamlandıktan sonra her grup posterini açıklar. Tüm posterler sergilendikten sonra gruplar aşağıdaki kriterlere göre birbirini puanlar. Bu kriterler öğretmen tarafından tahtaya yazılır: tüm hak ve özgürlüklerin (1) dünyanın her yerindeki insanlara, (2) hem yaşlılara hem gençlere, (3) hem erkeklere hem kadınlara, (4) tüm ırk ve ten rengine sahip kişilere, (5) farklı etnik ve dini gruplara mensup kişilere, (6) engelli bireylere ait olması. Her grup, her kriterin açık şekilde gösterilmesi için 1 puan alır.
- Öğrencilere, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde özgürlüklerin ayrı bir hak kategorisi olarak ele alındığı açıklanır (haklar, devletin ve kurumlarının insanın yaşamı ve gelişimi için gerekli asgari koşulları sağlama yükümlülüklerini ifade ederken; özgürlükler, bireyin devlet veya kurum müdahalesi olmadan serbestçe kullanabileceği alanları ifade eder). Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve Bildirge'nin bir kopyası ile bir çalışma kâğıdı verilir. Çalışma kâğıdında şu hak ve özgürlük grupları yer alır: (1) Yaşam, özgürlük ve güvenlik hakkı, (2) düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, (3) ifade ve bilgi edinme özgürlüğü, (4) toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, (5) adil yargılanma ve hukuki koruma hakkı, (6) eğitim hakkı, (7) çalışma ve yeterli yaşam standardı hakkı, (8) evlenme ve aile kurma hakkı, (9) sağlık hakkı.
- Görevleri, her hak/özgürlük grubunun yanına Bildirge'nin 3–28. maddeleri arasından ilgili madde numarasını yazmaktır. Sunumlar yoluyla doğru cevaplar doğrulandıktan sonra gruplar, özgürlüklerle ilgili olan maddeleri belirler ve öğretmenin yaptığı açıklamaya dayanarak neden "özgürlük" olarak tanımlandıklarını, diğer maddelerin neden özgürlük kapsamında olmadığını açıklar. Açık tartışmada öğrenciler, gruplarının veya kendi bireysel görüşlerini ifade ederek hak ve özgürlükler arasındaki farkları değerlendirir; böylece insan hakları kavramı içinde bu iki kavramın ayrımı somut maddeler üzerinden anlaşılır.
- Öğrenciler, gruplara ayrılarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 29. maddesini alırlar ve insan hakları kavramı çerçevesinde insanın sorumluluklarının neler olduğunu keşfetme görevini yaparlar. Açık tartışmada öğrenciler grup görüşlerini veya kendi kişisel görüşlerini ifade ederler. Sonuç olarak, her insanın diğer insanların haklarına saygı gösterme yükümlülüğüne sahip olduğu (kendi haklarını kullanmanın sınırının diğer insanların ve toplumun haklarına saygı olduğu) sonucuna varılır.
- Daha sonra her grup bir durum çeker. Bu durumda, bir kişinin hakkını kullanmasının başka kişiler için zarar veya tehlike oluşturduğu ya da diğer

insanların haklarının ihlal edilmesine yol açabileceği bir çatışma betimlenir (örneğin: başkalarının onurunu zedeleyen veya gruplara yönelik önyargıları teşvik eden yanlış bilgilerin yayılması; kendi çocuğunu aşılatmamak ve özellikle sağlık nedenleriyle aşı olamayan kişilerde hastalığın yayılmasına neden olmak; pandemi sırasında toplu etkinliklere katılmak ve hastalığın önce katılımcılar arasında, sonra da başkaları arasında yayılmasına yol açmak).

- Grupların görevi, bu örneklerde hangi haklar ve sorumlulukların söz konusu olduğunu tespit etmek ve ardından gerçek hayattan benzer bir durum örneği yazmaktır. Sonunda gruplar yaptıkları çalışmayı sunar.
- Öğrenciler, gruplara ayrılarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden doğan iki paktı alırlar ve kura çekerek şu maddelerden Mülki ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Pakt'tan iki madde seçerler: 3, 6, 18, 19, 24, 27 (https://www.healthrights.mk/pdf/Pravnici/Megjunarodni%20dokumenti%20i%20mehanizmi%20za%20zastita%20na%20covekovite%20prava/%D0%9E%D0%9D/3%20-%20Uluslararası%20Pakt%20g%C3%B6r%20Medeni%20ve%20Siyasi%20Haklar.pdf) ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Pakt'tan iki madde seçerler: 10, 12, 13 (https://bezomrazno.mk/wp-content/uploads/2013/10/Megjunaroden-pakt-za-gragjanski-i-politicki-prava.pdf).
- Grupların görevi, kendilerine çıkan her madde için 3 dakikalık bir konuşma yazmaktır; bu konuşmada her maddeyi ne olarak anladıklarını açıklamaları ve bu hakkın gerçek hayatta saygı gördüğü bir duruma ve ihlal edildiği bir duruma örnek vermeleri gerekir. Önce birinci paktın maddeleri için konuşmalar (sıraya göre) okunur, ardından ikinci paktın maddeleri için konuşmalar okunur.
- Tüm çalışmalar tamamlandıktan sonra önce birinci paktın hangi haklarla ilgili olduğu, ikinci paktın hangi haklarla ilgili olduğu özetlenir; ardından paktların amacı hakkında açık tartışma yapılır ve bu belgelerin insan haklarını korumaya yönelik uluslararası araçlar olduğu, imzacı devletleri (aralarında Kuzey Makedonya'nın da bulunduğu) bu hakları uygulamak, korumak ve saygı göstermekle yükümlü kıldığı; bunun da bu hakların devletlerin yasalarına entegre edilmesi yoluyla gerçekleştiği sonucuna varılır.
- [Etkinlik iki ders saatinde uygulanabilir – birinci ders birinci pakt için, ikinci ders ikinci pakt ve sonuç tartışması için.]
- Öğrenciler gruplara ayrılarak internet üzerinde araştırma yapar ve şu konularda bir sunum hazırlar: (1) ülkemizin Anayasası'nın vatandaşların hak ve özgürlüklerini nasıl koruduğu, bununla ilgili en az 5 madde belirtilerek ve (2) ülkemizdeki hangi yasaların iki uluslararası paktta yer alan haklarla doğrudan bağlantılı olduğu, farklı alanlardan en az 6 yasa belirtilerek. Gruplar hazırladıkları çalışmaları sırayla sunar ve her sunumdan sonra tahtada öğrencilerin belirlediği anayasa maddeleri ve yasalar özetlenir.
- Öğrenciler küçük gruplara ayrılır ve öğretmenin sorduğu aşağıdaki sorulara en hızlı cevap veren grubun belirlendiği bir yarışma yapılır:
    1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hangi tarihte kabul edilmiştir? [4 Kasım 1950'de kabul edilmiş, 3 Eylül 1953'te yürürlüğe girmiştir]
    2. Hangi şehirde kabul edilmiştir? [Roma]
    3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kaç devlet için geçerlidir? [47 (Avrupa Konseyi üyeleri)]
    4. Ülkemiz için ne zamandan beri geçerlidir? [1995'ten beri (Kuzey Makedonya'nın Avrupa Konseyi'ne üye olduğu tarihten itibaren)]

- Her soru sorulduktan sonra öğrenciler cevabı internetten araştırır ve 30 saniye içinde en fazla doğru cevabı yazan grup kazanan ilan edilir. Her soru için kazanan belirlendikten sonra doğru cevap tahtaya yazılır. Daha sonra tüm öğrencilerle "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi neden kabul edilmiştir?" sorusu üzerine tartışma açılır. Öğrencilere kısa bir araştırma süresi verilir ve ardından cevabı kendi ifadeleriyle söylemeleri istenir. Sonuç olarak, sözleşmenin Avrupa'da insan hakları standartlarını geliştirmek için bir mekanizma olduğu sonucuna varılır.
- Öğrencilere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (https://www.coe.int/mk/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols) sunulur. Ardından açık tartışmada bu belge İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile karşılaştırılır ve şu sorular cevaplanır: (1) Hangi belge hangi belgeden türemiştir?, (2) Avrupa Sözleşmesi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne hangi yönlerden benzer?, (3) Evrensel Bildirge kimleri kapsar, Avrupa Sözleşmesi kimleri kapsar?, (4) Bu iki belgeden hangisi insan haklarının pratikte nasıl korunacağına dair daha somut yönlendirmeler içerir? Tartışmanın sonucunda şu çıkarım yapılır: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi insan hakları kavramını tanımlarken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hakların korunmasına yönelik somut hukuki düzenlemelere ve mekanizmalara odaklanmaktadır.
- (Öğrenciler (bireysel olarak), öğretmenin video projektöründe sunduğu veya tahtaya yazdığı aşağıdaki ifadeleri doğru/yanlış olarak yanıtlarlar:

    1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 1969 yılında kurulmuştur. [Yanlış – 1959 yılında]
    2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin merkezi Strasbourg'dadır ve Almanya'dadır. [Yanlış – Strasbourg Fransa'dadır]
    3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa vatandaşlarının hangi hak ve özgürlüklerinin korunması gerektiğini belirlemek için kurulmuştur. [Yanlış – Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin üye devletlerde uygulanmasını sağlamak için kurulmuştur]

    Her ifade sunulduktan sonra öğrenciler doğru mu yanlış mı olduğunu belirtir (ön bilgilerine veya tahmine göre). Doğru cevabı seçen öğrenciler internetten araştırma yapma hakkı kazanır. İlk iki ifade için kazanan, doğru cevabı ilk sesli söyleyen kişidir; üçüncü ifade için ise el kaldırılır ve söz alan öğrenci (el kaldırma sırasına göre) cevabı kendi sözleriyle açıklamak zorundadır. Tüm doğru cevaplar tahtaya yazılır (veya video projektörde gösterilir). Üçüncü ifade için öğretmen ayrıca şu tartışma sorusunu sorar: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne hakları ihlal edildiğini düşünen kimler başvurabilir?" Bu tartışmanın sonucunda şu sonuca varılır: İnsan hakları ve özgürlüklerinin ihlali durumunda başvurular, üye bir devletin vatandaşları tarafından kendi devletlerine karşı (ulusal mahkemelerde tatmin edici bir karar alınmadıktan sonra) ya da bir devlet tarafından başka bir üye devlete karşı yapılabilir.
- Öğrenciler küçük gruplara ayrılır ve öğretmenin sorduğu aşağıdaki sorulara en hızlı cevap veren grubun belirlendiği bir yarışmaya katılırlar:
    1. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme hangi tarihte kabul edilmiştir? [20 Kasım 1989]
    2. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme hangi şehirde kabul edilmiştir? [New York]
    3. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kaç madde içermektedir? [37]
    4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme hangi kurum tarafından kabul edilmiştir? [Birleşmiş Milletler Genel Kurulu]
    5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ülkemizde ne zaman onaylanmıştır? [8 Eylül 1993]
- Her soru sorulduktan sonra öğrenciler cevabı internetten araştırır ve 30 saniye içinde en fazla doğru cevabı yazan grup kazanan ilan edilir. Her doğru

cevap sonrası sonuçlar tahtaya yazılır. Daha sonra tüm öğrencilerle şu soru üzerine tartışma açılır: "Bir devlet bir sözleşmeyi onayladığında ne olur?" Öğrencilere kısa bir araştırma süresi verilir ve ardından cevabı kendi sözleriyle ifade etmeleri istenir. Sonuç olarak, onaylama ile devletlerin (ülkemiz dahil) bu sözleşmeyi kendi hukuk sistemlerinde uygulamak ve yürürlüğe koymakla yükümlü oldukları; yani çocuk haklarının korunması için bunu yasalarına dahil ettikleri sonucuna varılır.

- Öğrencilere Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (https://www.coe.int/mk/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child) sunulur ve özellikle şu maddeler açıklanır: madde 1 (kimlerin çocuk sayıldığını belirler), madde 2 (devletlerin tüm çocukların haklarını ayrımcılık yapmaksızın koruma yükümlülüğü ve çocukları ayrımcılıktan koruma görevi), madde 3 (çocuğun üstün yararı), madde 5 (ebeveynlerin/vasilerin sorumlulukları, yükümlülükleri ve hakları), madde 6 (yaşama doğuştan gelen hak), madde 7 (isim, vatandaşlık ve ebeveyn bakımı hakkı). Sunum sırasında öğrenciler düşüncelerini ifade etmeye teşvik edilir ve anlamadıkları veya daha fazla bilgi edinmek istedikleri konularda ek açıklama isterler. Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılarak internet üzerinden şu soruyu araştırmaları istenir: "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi tüm insanların, dolayısıyla çocukların da haklarını korumayı öngörürken, çocukların haklarının korunması için neden ayrı bir belge hazırlanmıştır?" Sunumların ardından şu sonuca varılır: ayrı bir belgenin gerekliliği, çocukların toplumdaki en kırılgan grup olması ve yetişkinlerin desteği olmadan kendi haklarını kullanma ve koruma kapasitesine sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır.
- Öğrenciler gruplara ayrılarak Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin tam versiyonunu https://www.unicef.org/northmacedonia/media/1806/file/MK_CRC_1990_MK.pdf) alırlar. Daha sonra 6–9, 12–20 ve 24–29 numaralı maddeleri (toplam 19 madde) temsil eden üç sayı çekerler. Her grup, "kendilerine ait" üç hak için sunulmak üzere iki senaryo hazırlamalıdır: bunlardan birinde hakkın ihlal edildiği bir durum, diğerinde ise hakkın korunduğu bir durum gösterilmelidir. Ardından gruplar her hak için bu durumları canlandırır; diğer öğrenciler bunun hangi hak olduğunu tahmin eder ve hangi gerekçeye dayanarak bu hakkı seçtiklerini açıklar. Öğretmen doğru hakkı tahtaya yazar. Aynı süreç tüm grupların çalıştığı maddeler için tekrarlanır.
- Öğretmen tahtaya Ombudsman'ın görevlerini yazar, öğrenciler ise gruplara ayrılarak çeşitli görevlerin yazılı olduğu kartlardan birini çeker. Görevler şu şekilde düzenlenmiştir:

    1. Görev: Ombudsman, devlet idaresi organları, belediyeler ve kamu kurumları tarafından ihlal edilen vatandaşların anayasal ve yasal haklarını korur. Görev: Başka bir ülkede eğitim gördüğü gerekçesiyle okula kayıt edilmediği için eğitim hakkı ihlal edilen bir çocuğun velisi adına Ombudsman'a şikâyet dilekçesi yazınız.
    2. Görev: Ombudsman, ayrımcılık ilkelerinin korunması için önlemler alır. Görev: Belirli bir belediyede ilkokullarda engelli çocuklara yönelik ayrımcılık tespit edildiğinde Ombudsman'ın alacağı önlemleri belirtiniz.
    3. Görev: Ombudsman, devlet organları, belediyeler ve kamu kurumlarında etnik toplulukların adil ve uygun temsiline ilişkin önlemler alır. Görev: Tüm bakanlıklara, belediyelere ve kamu kurumlarına gönderilecek, farklı etnik topluluklardan çalışan oranını ve gelecekteki istihdam

beklentilerini ortaya çıkarmaya yönelik 4–6 soruluk bir anket hazırlayınız.

4. Görev: Ombudsman, insan haklarına ne ölçüde saygı gösterildiğini izler ve korunmaları gerektiğine dikkat çeker. Görev: Ombudsman adına, öğrencilerin doğrudan ilgisini çeken konularda karar alma süreçlerine katılım haklarının ilkokullarda ne ölçüde uygulandığını gösteren bir araştırma tablosu hazırlayınız.

5. Görev: Ombudsman, kötü, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için cezaevlerini düzenli olarak ziyaret eder. Görev: Tutukluların ve cezaevi görevlilerinin, mahkûmların insan onuruna uygun muamele görüp görmediğini tespit etmek için Ombudsman'ın sorabileceği 3'er soru hazırlayınız.

- Grupların görevi, verilen görevin hangi yetkiye karşılık geldiğini belirlemek ve görevi buna uygun şekilde yerine getirmektir. Her grup sunum yaptıktan sonra diğer öğrenciler bunun hangi yetkiye ait olduğunu tahmin eder ve nedenini açıklar.
- Öğretmen, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nın 110. maddesini (https://www.sobranie.mk/content/Odluki%20USTAV/UstavSRSM.pdf) öğrencilere sunar ve tartışma yoluyla öğrenciler anayasa mahkemesinin insan hakları ve özgürlüklerini korumadaki rolünü belirler (Anayasa Mahkemesi; insan ve vatandaşın düşünce, kanaat, düşünceyi ifade etme ve kamuya açıklama özgürlüğü, siyasi örgütlenme ve faaliyet özgürlüğü ile cinsiyet, ırk, din, ulusal, sosyal ve siyasi aidiyet temelinde ayrımcılık yasağı ile ilgili özgürlük ve hakları korur).
- Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve her gruba Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve vatandaş lehine sonuçlanmış aşağıdaki hak ihlali vakası verilir: Vatandaş J.R., yerel seçimlerde belediye başkanlığı adaylığının, adaylığını bir grup vatandaş desteklemesine rağmen kabul edilmemesi nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğini düşünmüştür. Mahkeme, adaylığın reddedilmesinin bir devlet idaresi organı tarafından verilen yanlış bilgiler nedeniyle gerçekleştiğini tespit etmiştir. Grup görevi, bu vakayı analiz ederek vatandaşa hangi hakkın ihlal edildiğini belirlemektir [siyasi örgütlenme ve faaliyet hakkının ihlali]. Sunumların ardından yapılan açık tartışmada, Anayasa Mahkemesi'ne yukarıda belirtilen hak ve özgürlüklerden birinin ihlal edildiğini düşünen vatandaşların başvurabileceği sonucuna varılır.
- Öğrencilere sivil toplum kavramı sunulur ve sivil toplum kuruluşlarının insan haklarının tanıtımı ve korunmasındaki rolü vurgulanır. Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılarak bir sivil toplum kuruluşu "kurmaları" istenir; bu kuruluşun amacı belirli bir hakkın tanıtımı ve korunması olmalıdır (örneğin: çevrenin korunması, nadir hastalığı olan çocuklara sağlık hizmeti, ayrımcılıkla mücadele, çocuk haklarının tanıtımı). Kuruluşa uygun bir isim ve faaliyetler belirlenir (öğrenciler fikir edinmek için internetten araştırma yapabilir). Gruplar sunum yaptıktan sonra öğretmen, sivil toplum kuruluşlarının insan haklarının tanıtımı ve korunmasındaki rolü üzerine sınıfça tartışma yürütür.
- Öğrenciler, öğretmenin hazırladığı bir sunumu izler. Bu sunumda medya, toplumun "bekçisi" olarak tanıtılır ve hükümetler ile diğer güçlü kişi veya kurumların faaliyetleri dahil olmak üzere kamu yararını ilgilendiren konularda vatandaşları bilgilendirmede önemli bir rol oynadığı vurgulanır. Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve öğretmen tarafından hazırlanan "haber yazıları" verilir. Bu yazılar, medyanın bazı hak ihlallerini ortaya çıkardığı durumları içerir (örneğin: aile içi şiddet, çevre kirliliği, etnik temelli ayrımcılık, sosyal adaletsizlik). Grup görevi, bu haberleri analiz ederek şu soruları yanıtlamaktır:

(1) Haber hangi belirli hak veya özgürlükle ilgilidir? (2) Haber bu ihlalin ortaya çıkarılmasına nasıl katkı sağlar? (3) Medyanın farkındalık yaratma veya değişim başlatma üzerindeki etkisi nedir? (4) Medya, "vatandaşların bekçisi" rolünü yerine getirirken hangi zorluklarla karşılaşabilir? Her grup çalışmalarını sınıf önünde sunar. Sonuç olarak medyanın demokratik toplumlarda demokrasi ve vatandaş haklarının korunmasında önemli bir rol oynadığı vurgulanır.

Konu: TOPLUM, DEVLET, VATANDAŞLAR
Toplam ders saati: 16

Öğrenme kazanımları:

Öğrenci şunları yapabilecektir:

1. Toplum ile devlet arasında ayrım yapar.
2. Günümüz dünyasında farklı devlet yönetim biçimlerini belirtir ve açıklar.
3. Demokratik toplumda vatandaşlardan beklenenleri açıklar.
4. Devletin, vatandaşların haklarını ve çıkarlarını korumak için neler yaptığını açıklar.

Konular (ve kavramlar):	**Değerlendirme standartları:**
• **Toplum ve devlet**	• Toplumun ve devletin özelliklerini belirtir ve toplum ile devlet arasındaki farkı açıklar. • Devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi açıklar ve bunu gerçek hayattan örneklerle gösterir. • Toplumumuzun neden çok kültürlü (multikültürel) olarak kabul edildiğini ve bunun devlete nasıl yansıdığını açıklar.
• **Devlet yönetim biçimleri** (demokratik devlet, otoriter devlet, totaliter rejim, medya sansürü, monarşi: mutlak ve anayasal; cumhuriyet: parlamenter demokrasi, başkanlık demokrasisi, federal devlet)	• Demokratik ve otoriter devletleri, iktidarın kimde olduğu ve devletin vatandaşlara yaklaşımı açısından örneklerle karşılaştırır. • Monarşilere özgü devlet yönetim biçimlerini açıklar ve bu tür devletlere örnekler vererek açıklar. • arlamenter demokrasi ile başkanlık sistemini karşılaştırır ve farklılıkları devlet örnekleriyle açıklar. • Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin devlet yönetim biçimini açıklar

• **Demokratik toplumda vatandaşın rolü** (seçimlerde oy kullanma, sivil aktivizm, gönüllülük, dayanışma)	• Vatandaşların seçimlerde oy kullanmasının ve siyasi süreçler hakkında görüş oluşturup ifade etmesinin neden önemli olduğunu açıklar. • Vatandaşların yasalara ve belirlenmiş kurallara uymasının neden önemli olduğunu açıklar. • Vatandaşların toplumsal yaşama katılmasının ve gönüllü faaliyetlerde bulunmasının neden önemli olduğunu açıklar. • Eğitimin ve sürekli öğrenmenin vatandaşlar ve toplum için neden önemli olduğunu açıklar. • Vatandaşların sorumlu olması ve toplumun diğer üyelerine karşı dayanışma göstermesinin neden önemli olduğunu açıklar. • Vatandaşların çevrenin korunmasında aktif olmasının neden önemli olduğunu açıklar.
• **Vatandaşlar için devletin işlevi** (kamu yararı, piyasa, dış politika, diplomasi)	• Devletin vatandaşların hak ve özgürlüklerini korumadaki rolünü açıklar ve bu amaçla kullandığı mekanizmaları belirtir. • Devlette güvenlik ve düzenin neden önemli olduğunu ve devletin güvenlik ve düzeni nasıl sağladığını açıklar. • Devletin vatandaşlara temel hizmetleri (eğitim, sağlık hizmetleri, sosyal koruma ve altyapı) sağlamasının neden önemli olduğunu ve bunu nasıl gerçekleştirdiğini açıklar. • Devletin kamu mallarını vatandaşların yararı doğrultusunda nasıl yönetmesi gerektiğini açıklar. • Devletin ekonomiyi ve piyasayı vatandaşların yararı için düzenlemedeki etkisini açıklar ve bu amaçla uyguladığı mekanizmaları belirtir. • Devletin dış politika yürütmedeki rolünü açıklar ve diğer devletlerle iyi ilişkiler sürdürmenin vatandaşlar açısından önemini açıklar.
Etkinlik örnekleri: • Öğrenciler gruplara ayrılır ve her gruba, eksik bırakılmış cümlelerin yer aldığı bir çalışma kâğıdı verilir. Görevleri, boşluklara verilen açıklamanın toplumu	

mu yoksa devleti mi ifade ettiğini yazmaktır. Örnek olarak aşağıdaki ifadeler kullanılabilir [beklenen cevaplarla birlikte]:

1. [Toplum], ortak çıkarları olan ve birlikte işleyen insanlar, topluluklar ve kurumlardan oluşur.
2. [Devlet], ülke toprakları ve üzerinde yaşayan insanlar üzerinde yasal otoriteye ve kontrole sahiptir.
3. Ortak alan, finansal ve diğer kaynakların paylaşılması ile eğitim, sağlık hizmetleri ve altyapıya ortak erişim [toplumun] özellikleridir.
4. [Devlet], ülkeyi yönetmek için yetkiye, hükümete, yasalara ve çeşitli kurumlara sahiptir.
5. İnsanlar [toplumda] aidiyet ve ortak kimlik hissine sahiptir.
6. [Toplum] tarafından belirlenen değerler, normlar ve beklentiler insanların davranışlarını ve aralarındaki etkileşimi yönlendirir.
7. [Devlet] yasaları yürürlüğe koyar ve uygular, kamu düzeni ve güvenliği sağlar.
8. Vatandaşların güvenliği, eğitimi ve sağlık hizmetleri [devlet] tarafından sağlanır.
9. [Toplum], ihtiyaçlar ve beklentiler oluşturur; bunlar [devlete] iletilir ve devlet bunları karşılamak veya düzenlemekle sorumludur.

- Gruplar içinde tartışma yapılması ve cevapların gerekçelendirilmesi beklenir. Sunumlar tamamlandıktan sonra öğretmen doğru cevapları tahtaya "Toplum" ve "Devlet" başlıkları altında yazar. Ardından her cümle için aynı süreç tekrarlanır. Tüm cümleler tamamlandığında, tahtadaki ifadeler özetlenir ve toplum ile devlet kavramlarına göre yeniden okunur. Son olarak açık tartışmada öğrencilerden toplum ve devlet arasındaki ilişkiyi gösteren gerçek hayattan örnekler vermeleri istenir (örneğin: anaokuluna kayıt yaptırmak isteyen ebeveyn sayısının artması nedeniyle devletin yeni anaokulları açması; öğretmenler ve velilerin eğitim kalitesinin yeterli olmadığını düşünmesi üzerine eğitim bakanlığının reformlar yapması).
- Öğrenciler gruplara ayrılır ve sınıflarının ortak bir "bölge" olduğunu hayal ederek görev yaparlar. Önce bu bölgeyi bir "toplum" olarak tanımlarlar (ortak çıkarlar, temel değerler, davranış beklentileri, ortak kimlik ve sahip olunan kaynaklar gibi unsurlar). Ardından aynı bölgeyi yöneten bir "devlet" hayal ederler (kimlerin otoriteyi temsil ettiği, hangi yasaların olduğu, düzenin kim tarafından ve nasıl sağlandığı gibi). Tüm grupların sunumlarından sonra açık tartışma yapılır ve Kuzey Makedonya'nın hem bir toplum hem de bir devlet olarak özellikleri belirlenir. Tartışmanın sonunda öğretmen şu soruları sorar: (1) Toplumumuz neden çok kültürlü kabul edilir? (2) Çok kültürlü yapının devlete yansıması nasıldır? Öğrenci cevaplarından şu sonuca ulaşılır: toplumun çok kültürlü yapısı etnik, dilsel ve dini çeşitlilikten kaynaklanır; bu durum devletin tüm etnik grupları karar alma süreçlerine dahil etmesi, eğitimde farklı toplulukların ihtiyaçlarını karşılaması ve vatandaşların farklı kültürel ve etnik kimliklerini birleştiren karma bir ulusal kimlik oluşturmasıyla devletin işleyişine yansır.
- Öğrencilere demokratik ve otoriter devlet yönetimleri karşılaştırmalı olarak sunulur; özellikle iktidarın kimde olduğu ve devletin vatandaşlara yaklaşımı üzerinde durulur. Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılarak Almanya ve Kuzey Kore'de iktidarın kimde olduğunu ve devletin vatandaşlara nasıl davrandığını gösteren örnek durumlar oluştururlar. Öğrenciler internetten de yararlanarak bu iki durumu canlandırma/rol yapma şeklinde sunarlar. Sunumlardan sonra yapılan tartışmada şu sonuca varılır: demokratik devletlerde iktidar seçimlerle belirlenen temsilciler aracılığıyla vatandaşlara aittir, devlet hukuk üstünlüğüne uyar ve vatandaş haklarına saygı gösterir; otoriter devletlerde ise iktidar tek bir kişi veya küçük bir grubun elindedir ve devlet

vatandaşlar üzerinde daha yoğun kontrol uygular (medya sansürü, siyasi muhalefetin bastırılması ve ifade ile örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması gibi). Öğretmen ayrıca totaliter rejimlerin (otoriter devletlerin aşırı bir biçimi) vatandaşların yaşamı üzerinde tam kontrol kurduğu, bireysel özgürlüklerin ciddi şekilde sınırlandığı ve devlet kontrolünün çok kapsamlı olduğu bilgisini ekler. Devletler cumhuriyetler ve monarşiler olarak ayrılır ve monarşilerde kral/kraliçe ya da başka bir monark bulunduğu, monarkın görev ve yetkilerine bağlı olarak mutlak ve anayasal monarşiler arasında ayrım yapıldığı (özelliklerine girilmeden) açıklanır. Öğrenciler gruplara ayrılır ve aşağıdaki ülkelerden ikişer ülke içeren kartlar çekerler: (1) Suudi Arabistan ve İspanya, (2) Birleşik Krallık ve Japonya, (3) Umman ve İsveç, (4) Hollanda ve Katar. Her grup, kendilerine düşen iki ülke hakkında kral/kraliçe, emir veya sultanın rolü, sorumlulukları ve yönetimdeki gerçek gücü üzerine görseller ve metin içeren bir video sunum hazırlar. Sunumların ardından tahtaya hangi ülkenin mutlak, hangisinin anayasal monarşi olduğu yazılır. Tüm sunumlar tamamlandıktan sonra yapılan tartışmada şu sonuç çıkarılır: mutlak monarşide monark tüm devlet gücünü elinde tutar (yasaları belirler, kararları alır ve tüm yönetimi kontrol eder); anayasal monarşide ise monarkın yetkileri anayasa ile sınırlıdır ve genellikle sembolik/temsilî görevler üstlenir, gerçek siyasi güç ise parlamento ve/veya hükümettedir.

- Öğretmen, yönetim biçimlerine göre parlamenter demokrasi ve başkanlık demokrasisi arasında ayrım yapıldığını, ayrıca federal devletlerin hem parlamenter hem de başkanlık sistemiyle yönetilebileceğini belirtir. Öğrenciler gruplara ayrılır ve aşağıdaki ülkelerden ikişer ülke içeren kartlar çekerler: (1) Hindistan ve Fransa, (2) İtalya ve Brezilya, (3) Yeni Zelanda ve Güney Kore, (4) ABD ve İsviçre. Her grup, kendilerine verilen iki ülke hakkında (başkan, parlamento, hükümet gibi) devlet organlarının kim tarafından yönetildiği, nasıl seçildiği ve nasıl işlediği konusunda görsel ve metin içeren bir video sunum hazırlar. İlk üç grubun sunumlarından sonra tahtaya hangi ülkenin parlamenter, hangisinin başkanlık demokrasisi olduğu yazılır ve iki sistem arasındaki farklar birlikte özetlenir. ABD ve İsviçre analizi tamamlandıktan sonra federal devletin anlamı (yetkinin merkezi yönetim ile alt birimler arasında paylaşılması) açıklanır ve federal devletlerde parlamenter ve başkanlık sistemleri arasındaki farklar birlikte değerlendirilir.
- Öğrenciler küçük gruplara ayrılır ve her gruba Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'ndan (https://www.sobranie.mk/content/Odluki%20USTAV/UstavSRSM.pdf) Meclis, Cumhurbaşkanı ve Hükümet ile ilgili maddelerden oluşan çalışma materyali verilir: 61 (yalnızca birinci fıkra), 62 (yalnızca birinci fıkra), 63 (yalnızca birinci fıkra), 68, 79, 80, 88 (yalnızca ilk cümle), 90 (yalnızca son cümle) ve 92 (yalnızca ilk iki cümle). Her grup, verilen materyale dayanarak şu sorulardan birine cevap hazırlar: (1) Her birinin nasıl seçildiği, (2) Görev ve yetkileri, (3) Aralarındaki ilişki (kim kime karşı sorumlu). Gruplar video sunum hazırlar. Sunumlar tamamlandıktan sonra Meclis, Cumhurbaşkanı ve Hükümet ayrı ayrı özetlenir ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin devlet yönetim biçiminin parlamenter demokrasi olduğu sonucuna varılır.
- Öğrencilere demokratik toplumlarda vatandaşların rolleri (bilinmeyen kavramların kısa açıklamalarıyla birlikte) sunulur:
  - Seçimlerde oy kullanmak ve siyasi süreçler hakkında görüş oluşturup ifade etmek.
  - Yasalara ve belirlenmiş kurallara uymak.
  - Topluma katılmak ve gönüllü çalışmalara katılmak.
  - Eğitim almak ve sürekli öğrenmeyi sürdürmek.

- Toplumdaki diğer bireylere karşı sorumluluk ve dayanışma göstermek.
- Çevrenin korunmasına yönelik faaliyetlerde aktif olmak.

Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve şu görevi içeren bir sunum hazırlamaları istenir: (1) bireyler veya vatandaş grupları tarafından beklentilerin yerine getirilmemesine ilişkin gerçek hayattan örnekler vermek ve (2) çoğu vatandaşın kendilerinden beklenenleri yapmaması durumunda toplum/devlet üzerindeki sonuçları açıklamak. Önce tüm gruplar ilk belirtilen rol üzerinde çalışır, çalışmalarını sunar ve ardından ortak bir tartışma yapılır; bu tartışmada bu rolün yerine getirilmemesinin toplum/devlet üzerindeki sonuçları özetlenir ve vatandaşların bu rollerine uymasının neden önemli olduğu sonucuna varılır. Aynı süreç listedeki her bir sonraki rol için tekrarlanır. Açıklanan etkinliklerin 2-3 ders saati içinde, 2-3 ayrı beklenti/rol üzerinde çalışılarak gerçekleştirilmesi önerilir.

- Öğrencilere demokratik toplumlarda devletin aşağıdaki rolleri kısaca açıklanarak sunulur:
    1. Vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunması
    2. Güvenlik ve düzenin sağlanması
    3. Temel hizmetlerin sağlanması (eğitim, sağlık hizmetleri, sosyal koruma ve altyapı)
    4. Kamu mallarının yönetimi
    5. Piyasa ve ekonominin düzenlenmesi
    6. Dış politikanın yürütülmesi

Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve internet üzerinde olası bir araştırma yaptıktan sonra şu görevi içeren bir sunum hazırlamaları istenir: (1) devletin belirtilen görevi vatandaşların çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda nasıl yerine getirdiğini kısaca açıklamak ve (2) devletin bu görevi vatandaşların çıkar ve ihtiyaçlarına aykırı şekilde yerine getirmesi durumunda vatandaşlar üzerindeki sonuçları açıklamak. Önce tüm gruplar ilk belirtilen görev üzerinde çalışır, çalışmalarını sunar ve ardından ortak bir tartışma yapılır; bu tartışmada ilgili görevin gerçekleştirilme yöntemleri ve bunun vatandaşların çıkar ve ihtiyaçlarına aykırı şekilde yapılmasının sonuçları özetlenir ve devletin bu fonksiyonu vatandaşların yararına yerine getirmesinin neden önemli olduğu sonucuna varılır. Aynı süreç listedeki her bir sonraki fonksiyon için tekrarlanır. Açıklanan etkinliklerin 2–3 ders saati içinde ve 2–3 ayrı fonksiyon üzerinde çalışılarak uygulanması önerilir.

KAPSAYICILIK, TOPLUMSAL CİNSIYET EŞİTLİĞİ/DUYARLILIĞI, KÜLTÜRLERARASILIK VE DİSİPLİNLERARASI ENTEGRASYON

Öğretmen, kapsayıcılığı ders boyunca tüm öğrencileri etkinliklere dahil ederek sağlar. Bu süreçte her çocuğun bilişsel ve duygusal olarak katılım göstermesine imkân tanımak için uygun öğretim yaklaşımları (bireyselleştirme, farklılaştırma, grup çalışması, akran desteği) kullanır. Engelli öğrencilerle çalışırken bireyselleştirilmiş eğitim planı (uyarlanmış öğrenme çıktıları ve değerlendirme standartlarıyla birlikte) uygular ve mümkün olduğunda diğer kişilerden ek destek sağlar (kişisel ve eğitim asistanları, eğitim aracıları, gönüllü eğitmenler ve kaynak merkezli okullardan profesyoneller). Öğrenme güçlüklerini zamanında tespit etmek, öğrencileri teşvik etmek ve öğrenme çıktılarının elde edilmesinde desteklemek amacıyla tüm öğrencileri, özellikle de kırılgan gruplardan olanları düzenli olarak izler.

Etkinliklerin uygulanmasında öğretmen kız ve erkek öğrencileri eşit şekilde ele alır ve onlara cinsiyetçi stereotip roller vermemeye dikkat eder. Grup çalışmaları oluştururken cinsiyet dengesini sağlamaya özen gösterir. Ders materyallerini seçerken toplumsal cinsiyet ve etnik/kültürel açıdan duyarlı ve cinsiyet eşitliğini teşvik eden, aynı zamanda kültürlerarasılığı destekleyen görseller ve örnekler kullanır.

Mümkün olduğunda öğretmen, dersin planlanması ve uygulanmasında konuların/içeriklerin/kavramların entegrasyonunu kullanır. Bu entegrasyon, öğrencilerin diğer derslerin bakış açılarını da öğrendikleri konulara dahil etmelerini ve farklı alanlardan edindikleri bilgileri tek bir bütün içinde birleştirmelerini sağlar.

ÖĞRENCİ BAŞARILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrencilerin beklenen değerlendirme standartlarına ulaşmalarını sağlamak amacıyla öğretmen, öğretim ve öğrenme süreci boyunca öğrencilerin etkinliklerini sürekli olarak izler ve her öğrencinin ilerlemesi hakkında bilgi toplar. Etkinliklere katılımları için öğrencilere, gerçekleştirilen etkinlik/görevdeki başarı düzeyini gösteren ve geliştirme yönünde öneriler içeren geri bildirim verilir (biçimlendirici değerlendirme). Bu amaçla öğretmen şu unsurları izler ve değerlendirir:

- öğretmenin veya sınıf arkadaşlarının sorduğu sorulara verilen sözlü yanıtlar,
- veri toplama amaçlı araştırma etkinlikleri,
- ürünler (multimedya sunumları, posterler, broşürler ve diğer sunum türleri),
- küçük grup çalışmalarına katkı,
- ödevler ve
- quiz ve testlere verilen yanıtlar.

Her konunun öğrenilmesinin tamamlanmasının ardından öğrenci, değerlendirme standartlarında ulaştığı başarıya göre sayısal bir özet (sumatif) not alır. Sumatif değerlendirme, bilgi testi sonucunun yanı sıra çeşitli biçimlendirici değerlendirme teknikleriyle belirlenen ilerleme değerlendirmesinin birleşimi olarak oluşturulur. Öğrenci, öğretim yılı boyunca ve yıl sonunda sayısal notlar alır.

Müfredatın uygulanmasının başlangıcı	2026/2027 Eğitim yılı
Kurum/program sağlayıcısı	Eğitimi Geliştirme Bürosu
İlköğretim Kanunu'nun ("Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" No. 161/19 ve 229/20) 30. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Eğitim ve Bilim Bakanı, VII. sınıf Vatandaşlık Eğitimi dersinin müfredatını kabul etti.	No. 12-12084/3 12.09.2025 yılı Eğitim ve Bilim Bakanı Prof.Dr. Vesna Yanevska _____